

Přísnější podmínky odkladů: S nezralostí dítěte pracujte včas a zapojte rodiče

Mgr. Veronika Machurková

Nezralost dítěte může ovlivnit adaptaci ve školce i připravenost na školu. Jak poznat, že dítě potřebuje víc podpory, než je běžné? Jak s rodiči citlivě mluvit o zjištěných obtížích a společně nastavit postup, který dítě posílí? A proč je důležité začít řešit nezralost včas – ještě před zápisem do první třídy? Na koho se můžete obrátit a koho zapojit do spolupráce?

Nezralostí většinou označujeme jakoukoliv nepřipravenost novorozence/dítěte/žáka/studenta/dospělého. Na začátku školního roku sledujeme u dětí v mateřských, ale také základních školách nezralost v podobě zhoršené adaptace, sociální nebo komunikační nezralost.

U takových dětí je adaptační období nezvykle dlouhé, reakce na odloučení jsou nepřiměřené, se vzpomínkou na rodiče se návaly úzkosti a pláč (nebo naopak vztek a agrese) vracejí.

Jak připravit hladký průběh adaptace

Adaptace by měla být pozvolná a pravidelná. Každá MŠ má pravidla adaptace nastavena jinak, pokud budeme hledat stejné jmenovatele, tak jsou to čas, individuální a citlivý přístup a úzká spolupráce s rodiči.

Nejen pro hladkou adaptaci nám velmi pomůže **podrobně vyplněný dotazník** od rodičů, ze kterého se kromě

základních informací o dítěti a jeho zdravotním stavu dozvíme informace důležité pro hladký začátek docházky do školky. Jak dítě oslovovat, co má rádo, co ho uklidní, kterým situacím se vyhnout, jaké jídlo jí/nejí rádo, do jaké míry je samostatné. Důležité jsou jakékoliv tipy od rodičů. Například některé děti sice zvládají toaletu, pokud se však zaberou do hry, mohou zapomenout. I takováto poznámka ulehčí nám pedagogům, ale hlavně dětem pobyt ve školce. Čím svědomitěji a pravdivěji tyto informace rodič sdělí, tím snadněji adaptace proběhne. Proto je důležitá komunikace s rodiči, vysvětlení, že tyto informace nejsou veřejné, jsou jen pro potřebu pedagogů ve třídě, aby nedocházelo k situacím, které by byly dítěti nepříjemné a mohly by navodit negativní pocity ze školy. Rodiče **informujeme pravidelně**, sdělujeme pozitivní i negativní zprávy nejlépe osobně.

Dotazník můžeme založit do diagnostického portfolia dítěte, pomůže nám zjistit tzv. startovní čáru, od které

můžeme sledovat pokroky. Po konci adaptačního období je vhodné si napsat poznámku, jak dítě adaptaci zvládlo, co jste se o něm dozvěděli, na čem budete pracovat.

Aby mohla adaptace probíhat hladce, dítě potřebuje cítit jistotu a bezpečí. Tyto potřeby mohou být naplňovány např. **rituály během loučení**. U rodičů apelujeme na to, aby do školky přicházeli tak, aby s dítětem měli čas absolvovat nějaký jejich rituál, v klidu se rozloučit. Některým učitelkám se velmi osvědčilo například nakreslené srdíčko (usměváček, sluníčko) na ruku dítěte i rodiče. Rodiče by také neměli loučení uměle prodlužovat.

S rituály souvisí pravidla. Pokud máme pravidla, pociťujeme jistotu a bezpečí. Klademe důraz na vizualizaci. Nemusíme se omezovat jen na pravidla, vizualizujeme průběh dne, režim, označujeme potřebný nábytek, příslušné dveře, skříňky, zásuvky, předměty aj. Dbáme na pravidelný režim, dopřáváme dítěti čas, snažíme se předcházet

nejistotám, případně afektům, **komunikovat s dítětem změny**. Pokud už krizová situace, případně afektivní stav nastane, jednáme s rozvahou, snažíme se chránit zdraví dítěte i ostatních.

Školní zralost v kontextu nových podmínek odkladů

Ještě do minulého roku jsme se setkávali pravidelně s pojmy školní zralost, **školní připravenost**. U dětí, které byly tzv. nezralé, se často přistupovalo k odkladu školní docházky. To se ale v současné době mění. S novým RVP a novelou školského zákona přichází velká změna hlavně okolo odkladů školní docházky. Tomuto tématu jsme se věnovali v minulém čísle, v krátkosti se ho dotkneme i zde. Prvním bodem je zrušení tzv. dodatečných odkladů, kdy se dítě mohlo vrátit během prvního pololetí zpět do mateřské školy.

V další vlně změn bude významné omezení odkladů školní docházky. V první řadě se zápisy do základních škol posunou na zimní termín mezi 15. lednem a 15. únorem. Odklad školní docházky bude přisouzen **jen ze závažných zdravotních důvodů**, které omezují nebo znemožňují nastoupit do základního vzdělávání. Tento posudek nově nevypracovává dětský lékař, ale konkrétní odborník z daného oboru lékařství. Zůstává potřeba návštěvy školského poradenského zařízení (ŠPZ – zejména PPP, SPC). Proces omezení

musí řídit novými pravidly. V posledním roce bude odklad školní docházky dle zažitého systému nemožný a posuzovat se bude jen podle nových pravidel.

Co s „nezralostí“?

Do mateřských škol přicházejí častěji děti dvouleté, u nichž se určitá nezralost předpokládá, pedagogové se však stále častěji setkávají se staršími dětmi, které jsou také v různých oblastech nezralé. Nebudeme tu polemizovat nad důvodem, my se jako pedagogové musíme popasovat s důsledky.

práci s dítětem, stejně jako pro komunikaci s rodiči i odborníky.

Pokud přijdeme na to, že je dítě v nějaké oblasti nebo více oblastech nezralé, měli bychom **neprodleně kontaktovat rodiče** a situaci s nimi řešit. Popíšeme jim situaci, jak jsme k podezření došli, sdělíme jim projevy nezralosti a to, kde by se mělo v určitém období ve vývoji zhruba nacházet. Samozřejmě rodičům připomeneme, že jsme si vědomi toho, že je každé dítě jiné, taktéž vývoj dítěte probíhá u každého vlastním tempem. Konzultujeme s rodiči projevy v domácím prostředí atd. Pokud je to nutné, můžeme již během této schůzky doporučit návštěvu **školského poradenského zařízení**. To je vhodné zejména u dětí, jež selhávají významně a my si jsme vědomi toho, že podpůrná opatření, která může nastavit škola sama, budou nedostatečná. Zde se kromě nezralosti dotýkáme i podezření na různá postižení a poruchy, pro komplexnost je ale potřeba se dotknout i těchto oblastí.

K tomuto úspěšení přistupujeme zejména kvůli tomu, že **objednací lhůty** do poraden a speciálněpedagogických center mohou být dlouhé. Pokud se jedná o všeobecnou nezralost, nejčastěji doporučujeme právě návštěvu peda-

„ Průběžná pedagogická diagnostika vám pomůže odhalit a popsat, v čem dítě případně selhává, zároveň slouží ke sledování pokroků.

odkladů je **rozdělen na postupné kroky**. V prvním roce (šk. rok 2025/2026) budou moci žádat o odklad školní docházky dle zaběhlého systému zákoní zástupci dětí narozených v období od 1. dubna do 31. srpna 2020, děti narozené dříve se musí řídit již novými pravidly. Další rok budou smět žádat o odklad školní docházky jen děti narozené po 1. červenci 2021, ostatní se

Jaké máme možnosti práce? Koho můžeme požádat o pomoc?

Věřím, že většina zkušených pedagogů pozná po nějaké době, že dítě selhává v té které oblasti vývoje. Abychom nějakou oblast neopomněli, skvěle nám poslouží **pedagogické diagnostikování**, tj. průběžná a pravidelná pedagogická diagnostika dítěte. Tou získáme i potřebné podklady pro další

gogicko-psychologické poradny (PPP), v případech konkrétních obtíží (zejména rázu tělesného, zrakového, sluchového, řečového, mentálního atd.) doporučujeme kontaktovat speciálněpedagogické centrum (SPC). Se závažnými obtížemi v chování doporučujeme návštěvu střediska výchovné péče (SVP).

Jak postupovat dál?

Spolupráce s rodiči je klíčovým bodem úspěšného rozvoje dítěte. Čím více obtíží dítě má, tím musí být spolupráce užší. Rodičům ukážeme, jak dítě rozvíjet v oblastech, ve kterých je nezralé, případně jim můžeme dát tipy na materiály a pomůcky, se kterými máme zkušenost, či je dokonce používáme v mateřské škole. Tím **nastavíme jednotný přístup** k dítěti – to nebude zmatené a rozhozené z rozdílného a neznámého postupu.

Pokud je zapotřebí větší podpory, můžeme přistoupit k zařazení dítěte do **podpůrného opatření 1. stupně**. Rodič podepíše souhlas s nastavením opatření, kde je sepsáno, jaká opatření bude škola poskytovat, jaké povinnosti to přináší pro rodiče, respektive pro dítě.

Můžeme pro dítě sepsat **plán pedagogické podpory** (PLPP), jehož účinnost je vyhodnocena nejpozději po třech měsících od nastavení opatření. V současné době není nutné mít PLPP v papírové nebo elektronické formě, velmi doporučuji i přesto nějakou formu plánu sepsat. Máte jasnou kontrolu nad tím, co jste využili, co ne, co funguje, co můžete ještě zkusit, a následné vyhodnocování a případné dokládání je jednodušší a průkaznější. Je to kontrola pro všechny, krytí pro vás a nemusíte nic držet v hlavě, vše máte sepsáno na jednom místě. Zároveň je tento dokument ideální pro pedagogy v MŠ vzhledem k tomu, že jich je na třídě víc a každý pracuje s dítětem – lépe udržíte jednotnost přístupu.

V podpůrném opatření 1. stupně můžeme po vyhodnocení setrvat, pokud dostačuje a dítě se ve vývoji po-

souvá, vyzrává. Jestliže shledáme, že je podpůrné opatření nedostačující, doporučíme návštěvu ŠPZ, viz výše. Toto podpůrné opatření ponecháme do doby, než dostaneme **Doporučení ze ŠPZ**, v němž je podpůrné opatření vyššího stupně.

Doporučení ze ŠPZ je pro školu závazné (i když je název Doporučení trochu zavádějící). V Doporučení naleznete tipy, jak s dítětem pracovat, jaké metody a techniky využívat, jak nastavit podpůrná opatření efektivně. V Doporučení může být jako jedno z opatření využití pozice asistenta pedagoga, prostředky pro nákup pomůcek, individuální vzdělávací plán atd. Pravidelně by mělo docházet k vyhodnocení Doporučení, které je zasíláno ŠPZ.

Jak pracovat s nezralostí?

Odpověď není tak snadná. Oblastí, ve kterých může dítě být nezralé, je spousta, přístupů také. O adaptaci jsem se již zmínila, dále se může dítě jevit nezralé v motorice (hrubé, jemné, grafomotorice, oromotorice, vizuomotorice). Platí, že pokud selhává například v hrubé motorice, nejspíš bude mít obtíže v motorikách jemnějších.

Pro **rozvoj hrubé motoriky** je nejlepší přirozený pohyb, chůze, běh, prolézání, přelézání, poskoky a sko-

ky, protahování, chůze přes překážky a mnoho dalšího. Každý pohyb, který dělá dítě samo, ho rozvíjí v mnoha ohledech. Pro dobro dítěte apelujte na rodiče, ať v co největší míře chodí pěšky, nechají dítě, ať se obléká samo, pomáhá s jednoduchými domácími pracemi. Nejen, že se rozvíjí po motorické stránce, ale zároveň rozvíjí sebeobsluhu, smysl pro povinnost, spolupráci ruky a oka, prostorovou a pravolevou orientaci, případně komunikační schopnosti. Proto jsou **běžné a přirozené věci** pro rozvoj dítěte nejlepší – nejsou zaměřeny jen na jednu oblast, ale jednou činností rozvíjíme celou škálu schopností a dovedností.

S rozvojem hrubé motoriky a tělesné zdatnosti mohou pomoci i různé **sportovní a volnočasové aktivity** (pozor na ty, které jsou zaměřené jednostranně – například jednodruhový sport), ideální jsou různé sportovní přípravky, TJ Sokol a jejich programy, aktivity, kde se využívá kombinace více sportů, atd. Leckdy platí, že ty nejjednodušší věci jsou ty nejlepší.

Jemnou motoriku a grafomotoriku neprocvičujeme jen tím, že sedíme s dětmi u pracovního listu, například u grafomotoriky je tužka a papír tou nejvyšší formou nácviku – v tu chvíli by už mělo být dítě připraveno ve všech ostatních oblastech (mělo

by mít správné držení těla, posílené svaly rukou, prstů, špetkový úchop, uvolněné rameno a loket atp.). K tomu je cesta daleká. Jakákoliv aktivita, kdy ruce pracují, je ideální. Děti milují přesívání, přelévání, modelování, stavění stavebnic, cvičení se stuhou, malování vodou na velkém formátu apod. Aktivit je spousta, je skvělé je střídat, aby došlo k všestrannému rozvoji. Opět se jedná o běžné aktivity, které zvládnete ve škole i rodič doma. Nenechte se odradit prvotním nezdarem, postupně uvidíte zlepšení (a radost dítěte, že něco zvládlo).

Častá je nezralost v oblasti řeči, velmi často to bývá oslabenou oromotorikou. Ta je jednou z nejjemnějších motorik, pro její zvládnutí musí být ostatní motoriky dostatečně posílené. Udělejte si s dětmi **každý den oromotorickou rozcvičku**, uvidíte, jak se všichni pobavíte. Důležité je uvědomění si vlastního těla, koordinace jazyka, mluvidel, dechová cvičení. Pokud zde dítě selhává, řeč nebude v pořádku, je třeba **krátkých, ale častých cvičení**. Ideální je, pokud s dětmi pracuje logopedický preventista nebo logopedický asistent, pro základní a všestranné cviky to ale není nutné. Ne každá mateřská škola takovým odborníkem dispo-

nuje. Oromotorické rozcvičky můžete předat i rodičům.

Podporujeme běžnou komunikaci

Rodičům radíme, ať dětem pokládají **otevřené otázky** místo uzavřených – otevřené otázky vyžadují delší odpověď, v uzavřených si vystačíme s pouhým ano/ne, nevim, nic. Navádíme rovněž rodiče, ať s dětmi rozvíjí

nikovat, jaká slova a obraty používáme, uvidíte, že vás za chvíli začnou kopírovat (někdy až velmi trefně v pozitivním i negativním).

Sociální oblast je velkým problémem a v ní bývají často děti nezralé. S tím souvisí problémy v adaptaci, ale také řešení různých sociálních situací, konfliktů, rozpoznání a práce s emocemi (vlastními i cizími), apod. Děti by měly poznávat hranice své i druhých, postupně se seznamovat s nástroji

” Klíčové je zapojit rodiče, nastavíte tak jednotný přístup při práci s nezralým dítětem a podpoříte jeho úspěšný rozvoj.

běžnou komunikaci, sdělují jim, kudy vede cesta, rozvíjejí orientaci časovou i prostorovou. Takové děti jsou pak lépe připravené nejen pro školu, ale hlavně pro život.

S dětmi trénujeme **správné mluvné návyky**, můžeme hrát různé sociální role, scénky, při nichž rozvíjejí slovní zásobu, komunikační schopnosti, sociální návyky. Velkým pomocníkem je správný mluvní vzor. Děti nasávají jako houby, pokud my jim ukážeme, jak komu-

a prostředky, jak vyjádřit, že je jim něco nepříjemné. S nácvikem v sociální oblasti velmi dobře pomáhá už zmíněná **hra sociálních rolí**, situací ze života.

Dejte si tu práci a zapojte do práce s nezralým dítětem v první řadě rodiče. Podpoříte důvěru ve školu, budete pracovat jednotně a hlavně, nebudete na to sami.

Autorka je speciální pedagožkou.